

نظریه کثرت‌گرایی دینی از دیدگاه اسلام

۱۳۹۸ هـ ش

معاون سر محقق عبدالحکیم (فاضلی)

نظریه کثرت‌گرایی دینی از دیدگاه اسلام

معاون سر محقق عبدالحکیم (فاضلی)

۱۳۹۸ هـ ش

Religious Multiplicity Orientation According to Viewpoint of Islam

Associate Prof. Abdul Hakim (Fazili)

ISBN 978-9936-645-23-3

9 789936 645233

2019

جمهوری اسلامی افغانستان
اکادمی علوم
معاونیت بخش علوم اسلامی
مرکز عقیده و ثقافت
انستیتوت ثقافت

نظریه کثرت گرایی دینی از دیدگاه اسلام

۱۳۹۸ هـ. ش

معاون سر محقق عبدالحکیم (فاضلی)

شناسنامه کتاب:

نام کتاب: نظریه کثرت گرایی دینی از دیدگاه اسلام.

نویسنده: معاون سرمحقق عبدالحکیم (فاضلی)

مهتمم: معاون سرمحقق عبدالرؤف (هجرت)

ناشر: ریاست اطلاعات و ارتباطات عامه اکادمی علوم افغانستان

مطبعه: مطبعه صنعتی چهاردهی

سال چاپ: ۱۳۹۸ ه.ش.

تیراژ: ۵۰۰ جلد.

ISBN=978-9936-645-23-3

حق طبع برای اکادمی علوم محفوظ است.

الله أكبر

فهرست

صفحه	عنوان
أ.....	نظر استاد راهنما
ه.....	تقریظ
ح.....	تقریظ
ك.....	تقریظ
۱.....	مقدمه

فصل اول

۷.....	مروری به گذشته موضوع
--------	----------------------------

فصل دوم

۱۷.....	شناخت کثرت گرائی
۱۷.....	مبحث اول-تعریف:
۲۱.....	مبحث دوم -انواع کثرت گرائی:
۳۳.....	مبحث سوم -انگیزه های ایجاد کثرت گرائی:
۳۵.....	۱- انگیزه عاطفی:
۴۵.....	۲- انگیزه اجتماعی:
۵۳.....	۳- انگیزه مادی:
۵۸.....	عوامل دین زدائی:
۶۶.....	مبحث چهارم- کثرت گرائی و جهانی شدن:

فصل سوم

۸۱.....	اندیشه های کثرت گرائی، بررسی و نقد
۸۲.....	مبحث اول- اندیشه دینی کثرت گرائی:
۸۸.....	بررسی و نقد اندیشه دینی کثرت گرای:

- مبحث دوم- اندیشه اجتماعی کثرت گرایی : ۱۱۴
- نقد و بررسی اندیشه اجتماعی کثرت گرایی : ۱۱۶
- مبحث سوم- اندیشه فرهنگی کثرت گرایی : ۱۲۵
- بررسی و نقد اندیشه فرهنگی کثرت گرایی : ۱۲۹
- مبحث چهارم- اندیشه سیاسی کثرت گرایی : ۱۳۶
- بررسی و نقد اندیشه سیاسی کثرت گرایی : ۱۴۰
- لمحه بر منطق سیاسی الهی : ۱۴۵
- مبحث پنجم- اندیشه اقتصادی کثرت گرایی : ۱۵۱

فصل چهارم

- پیامد های کثرت گرایی ۱۶۹
- مبحث اول- پیامد های اعتقادی : ۱۶۹
- مبحث دوم- پیامد های اجتماعی : ۱۷۵
- مبحث سوم- پیامد های فرهنگی : ۱۸۱
- مبحث چهارم- پیامد های سیاسی : ۱۸۶
- مبحث پنجم- پیامد های اقتصادی : ۱۹۱
- نتیجه ۱۹۹
- پیشنهادات : ۲۰۳
- مأخذ : ۲۰۷

نظر استاد راهنما

الحمد لله والصلوة والسلام على رسول الله وعلى آله واصحابه ومن ولاة
وبعد: ارشاد الهیست: "يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ
كَرِهَ الْكَافِرُونَ" (۱) می‌خواهند نور (آئین) خدا را با دهان‌هایشان خاموش
گردانند، ولی خدا نور (آئین) خود را کامل می‌گرداند، هرچند که کافران
دوست نداشته باشند.

دین به عنوان یک عنصر مهم در درازنای تاریخ بشر در جوامع انسانی نقش
بازی کرده و مطرح بوده است، پناهگاه رصین و مستحکمی است، که هنگام
قطع امید از تعلقات مادی، در سایه‌ی مملو از آسایش و آرامش قلبی و روانی
آن میتوان به ساحل امن و اطمینان رسید و احساس سعادت واقعی نمود.
اسلام به عنوان آخرین و کاملترین دین الهی، اساس فرهنگ بزرگ و نوین
را گذاشت که تنه‌بشریت را بسوی رفاه و مدنیت سوق داد، بلکه به دلیل آن
با فطرت، راه بسوی جامعه ایده‌ال انسانی باز کرد و با منطبق جهان شمولی اش،
جهان را در مسیر عبودیت سوق داده روزنه‌ی امیدی را در وسط دیاجیر ظلمانی
نظام‌های جاهلی گشود.

طبق سنت الهی، طواغیت زمان در مقابله با حق به پا خاسته و مواعی را در
مسیر رشد و فلاح بشری ایجاد نموده در صدد نابودی این نور الهی گردیده
و با حیل‌ها و نیرنگ‌های گوناگون در هر عصر و زمان چهره شفاف و زیبای آن
را با غبار جهل، عناد، ظلم، خودخواهی، هواپرستی و... مکدر ساختند، امانداسته

نظریه کثرت‌گرایی دینی از دیدگاه اسلام

بودند که حقیقت هیچگاهی ناپود شدنی نبوده ، بالاخره برباطل و طواغیت چیره شدنی است، (ولو کره الکافرون).

غرب در عرصه سیاسی با مطرح نمودن اصطلاح (نظم نوین جهانی) و فرایند (جهانی شدن) در صدد است تا اندیشه فلسفی (لیبرالیسم) را با تفسیر و تغییر خاصی که از آن دارد، برملت‌های آزاده جهان تحمیل نماید و در عرصه دینی بایشککش نمودن اندیشه (پلورالیزم دینی) گامی در جهت تطبیق نقشه‌ها و پلان‌های طرح ریزی شده اش بگذارد که از جانب مسلمانان به چلنج‌ها و موانع جدی مواجه گردیده است .

اندیشه پلورالیزم دینی هنگامی توسط فلاسفه غربی مطرح شد که در عرصه دین و اعتقاد و مذهب دچار بن بست گردیدند و از ظلم و جفای کلیسا و رجال و رهبران خودکامه آن به ستوه آمدند بناً در صدد چاره‌ای شدند تا از شر آنها رهائی یابند و به ناچار یکسره دین و نقش آن را از جامعه نادیده گرفتند و در عین حال اندیشه‌ای پلورالیزم را که با منطق و اصول پذیرفته شده علمی و عقل سلیم در تناقض آشکار قرار دارد، مطرح ساختند. اندیشه‌ای که به اساس آن همه ادیان را برحق پنداشته و یاسهمی از حق رابه آن قایل‌اند.

این در حالیست که ادیان موجود در جهان، تفاوت‌های اساسی در اصول اعتقادی و فکری بایکدیگر دارند. مسیحیت به (تثلیث) فرامی خواند و مسیح (ع) را پسر الله (ج) میدانند و از نبوت محمد (ص) انکار میکند و اسلام به (توحید) دعوت می کند. و عیسی (ع) را بنده و پیامبر الهی می شمارد و محمد (صلی الله علیه وسلم) را (پیامبر الهی) می داند، که باعث ایشان باب نبوت بسته شده است و دیگری این باب را مفتوح می شمارد و... چگونه ممکن است همه این اقوال ضد و نقیض، صحیح بوده و همه حظی از حقیقت داشته باشند؟ اگر همه این آراء را درست انگاریم، لازم می آید خدای جهان

هم یگانه باشدوهم نباشد، مسیح^(ع) هم پسر خدا باشدوهم نباشد، محمد^(ص) هم پیامبر باشد و هم نباشد که عقل سلیم و منطق رسا از پذیرش آن انکار میکند.

البته این مشکل غرب است که به فقدان ایمان صحیح برگرفته ازوحی مواجه بوده، ناچار به دامان سکو لاریزم پناه برده تاخود را از بحران عقیدتی وفکری ناشی از بی برنامه بودن در عرصه عقیده و مذهب برهاند.

ملت های آزاده ومسلمان که انگیزه بسیار قوی مقاومت در برابر این اندیشه دارند، وباقوت ایمان و معنویت از اطمینان روحی برخوردارند، در برابر این اندیشه وارداتی واستعماری باهمه توانائی به مقابله وایستادگی خواهند پرداخت وازمرزهای عقیده وایمان خویش دفاع خواهند کرد.

ازهمین سبب است که ملت های مسلمان بیشتر از دیگرملت ها مورد تهاجم فرهنگی وفکری قرار میگیرند. وباشیوه های گوناگون، اخلاق عقیده ومقدسات آنها هدف اصلی این تهاجم قرارگرفته تا از دین، اخلاق، معنویت وبالاخره انسانیت بیگانه شوند وزمینة دست درازی وتاخت وتازوتاراج سرمایه های مادی ومعنوی آنها مساعد گردد.

رسالت علماء وافراد چیزفهم وآگاه جوامع مسلمان اینست تا این توطئه های آشکارا وبهتان رادرك ودرجهت آگاهی دادن افراد جامعه ازحقیقت دین وجامعیت وفرآگیری ومزایای آن تلاش ورزیده، ادای رسالت کنند.

جای مسرت است که به یمن کار دعوت الی الله ورشادت فرزندان آگاه اسلام در سرزمین های مختلف، بیداری اسلامی درعصرحاضر، دارد بسوی شگوفائی میرود و نقشه ها وپلان های ریخته شده طاغوتی نقش برآب میشود.

نظریه کثرت گرایی دینی از دیدگاه اسلام

در این راستا برادر دانشمند ما محقق عبدالحکیم "فاضلی" با درک اهمیت و حساسیت موضوع، رساله ای را تحت عنوان (نظریه کثرت گرایی دینی از دیدگاه اسلام) روی دست گرفت و به توفیق الله متعال طبق پلان دورنمایی مرکز عقیده و ثقافت و مفردات موجود، تحت اشراف و راهنمایی بنده به عنوان استاد راهنما، کار آنرا در موعد معین به پایه اکمال رسانید.

رساله هذا که شامل مقدمه، چهار فصل و نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات مفید است، با معیارهای علمی - تحقیقی معمول در کشور مطابقت داشته و اکثراً از روش تحلیلی و مقایسوی استفاده بعمل آمده است.

اینجانب رساله حاضر را جهت ترفیع دانشمند محترم به رتبه علمی (معاون سرمحقق) کافی شمرده، چاپ آنرا در موقع مناسب پیشنهاد میدارم و از الله متعال برای مولف توفیق انجام خدمات مزید علمی و اجر عظیم اخروی را خواهانم.

والسلام

معاون سرمحقق نورالحق (عزیزی)

تقریظ

الحمد لاهله والصلاة على اهلها

الله تعالى میفرماید: "إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ" (۱)

بی گمان دین (حق و پسندیده) در پیشگاه خدا اسلام است.

"وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ

الْخَاسِرِينَ" (۲)

کثرت گرائی به معنی پذیرفتن تمام ادیان و حیانی و غیرو حیانی و حق دانستن همه آنها بکار برده میشود. اما باید گفت که پذیرفتن ادیان و حیانی به چند معنی قابل تصور است .

اول- کثرت گرائی: به معنی اینکه هر دین و شریعتی تا زمان منسوخ شدنش به وسیله دین بعدی، کاملاً حق شمرده میشود .

دوم- به معنی اینکه: اصول اساسی ادیان و حیانی، یعنی توحید، معاد و نبوت، نسخ نشده بلکه مورد تائید ادیان بعدی قرار گرفته است .

سوم - به این معنی که: هر فرد، گروه و جمعیتی که به دینی معتقد هستند، هیچکس حق ندارد که جبراً آنها را به قبولی دین دیگری وادار بسازد.

باید متذکر شد که این سه تصور در معنی کثرت گرائی مورد تایید تمام علمای اسلام است .

چهارم - تصور دیگری در معنی کثرت گرائی این است که پیروان ادیان دیگری که دین مقدس اسلام برای آنها تبلیغ نشده و یا بگونه به آنها نرسیده

۱- سوره آل عمران: ۱۹.

۲- همان سوره: ۸۵.

نظریه کثرت گرایی دینی از دیدگاه اسلام

که موجب برانگیختن تفکر آنها قرارگیرد. یعنی "جاهل قاصر باشند نه عالم مقصر" در این صورت ازدید دیگران، آنها پیروهر دینی باشند اهل نجات اند. البته این تصور ازدید علمای اسلام اتفاقی نبوده. و تعداد از علمای اسلام بدلیل بعثت پیامبر اسلام و منسوخ شدن ادیان قبلی بوسیله آن؛ این تصور را تایید نمیکنند. تعداد دیگری از علماء اسلام، مطابق به حکم این آیه مبارکه: "وَمَا كُنَّا مُعَدِّينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا" (۱)، آنرا تایید نموده اند.

پنجم - کثرت گرایی بابلورالیزم دینی که در عصر حاضر بیشتر بکار برده میشود بمعنی اینکه تمام ادیان حاضر حق هستند و یا هر کدام آنها از حق بهره دارند. این گونه تصور کثرت گرایی قطعاً مورد تایید علمای اسلام و کسانی که از متون دینی آگاهی دارند، نمی باشد. و این موضوع به بحث گسترده نیاز دارد که خوشبختانه دانشمند محترم محقق عبدالحکیم "فاضلی" پروژه علمی - تحقیقی خود را زیر عنوان "نظریه کثرت گرایی دینی از دیدگاه اسلام" به بحث گرفته است که بامقدمه ای آغاز نموده و در طی چهار فصل موضوع را مورد پژوهش قرار داده است.

در فصل اول مروری به گذشته موضوع و کارکردهای پیرامون آنرا مورد تحقیق قرار داده است.

در فصل دوم کثرت گرایی را مورد شناسائی قرار داده، تعریف، انواع و انگیزه های ایجاد آنرا به پژوهش گرفته است.

فصل سوم رابه اندیشه های کثرت گرایی، بررسی و نقد آن تخصیص داده است که اندیشه های دینی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی آن را بیان نموده و مورد نقد و بررسی قرار داده است.

۱-الاسراء: ۱۵.

چنانچه در فصل چهارم پیامدهای کثرت گرایی را در عرصه‌های اعتقادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی به بحث گرفته است. در فرجام به نتیجه گیری موضوع پرداخته و با ارائه پیشنهادات لازم پروژه خود را به پایه اکمال رسانیده و یادکفرهست منابع به زیبایی رساله افزوده است. من منحیث تقریظ دهنده این رساله را خواننده و تاحد ممکن نکات مورد اصلاح و یا اکمال را اشاره داشتم که محترم فاضلی صاحب آنها را دقیق مورد توجه قرار دادند.

قابل تذکر است که مؤلف محترم بحث خود را مطابق به شیوه و میتودهای پذیرفته شده در مراجع علمی - تحقیقی انجام داده و از منابع موثق علمی و مورد اعتماد استفاده نموده است.

بنابراین بنده رساله هذا را برای ترفیع به رتبه علمی معاون سرمحقق کافی دانسته و چاپ آنرا پیشنهاد میدارم، چنانچه موفقیت های بیشتر مولف محترم را در عرصه های علمی و فرهنگی از بارگاه اقدس لایزال خواهانم.

والسلام

معاون سرمحقق عبدالولی (بصیرت)

رئیس مرکز عقیده و ثقافت

تقریظ

"نظریه کثرت گرائی دینی ازدیدگاه اسلام" عنوان پروژه علمی-تحقیقی است که محترم فاضلی صاحب روی آن تحقیق نموده است. پروژه مشتمل بر مقدمه، فصل اول مروری به گذشته موضوع، فصل دوم شناخت کثرت گرائی، فصل سوم اندیشه های کثرت گرائی و نقد آن، فصل چهارم پیامدهای کثرت گرائی، نتیجه، پیشنهادات و فهرست مآخذ میباشد که ابعاد گوناگون موضوع را به بحث گرفته است.

خلاصه باید عرض شود که در اثر هذا انگیزه های عاطفی، اجتماعی، و مادی کثرت گرائی را پژوهش نموده مزید برآن اندیشه های دینی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی را مورد بحث قرار داده، در فصل نهایی آن پیامدهای اعتقادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی موضوع را برجسته ساخته است.

موضوع متذکره در عصر کنونی مورد بحث مجالس و رسانه ها است که در جوامع اسلامی کار بالای آن ضرورت مهم پنداشته می شود و برای روشنی اذهان جوامع مفید و پراهمیت می باشد، این تحقیق دیدگاه اسلام را در قبال موضوع پژوهش نموده. تحقیق و تکمیل این موضوع پر اهمیت را برای ترفیع محترم فاضلی صاحب از رتبه محقق به برتبه معاون سرمحقق کافی می دانیم و خواهان چاپ آن در اسرع وقت میباشم.

بنده تحقیق این اثر را که به شیوه علمی و اکادمیک صورت گرفته و از منابع معتبر در آن استفاده شده است ارزنده میدانم و امیدوار هستم که

نظریه کثرت گرایی دینی از دیدگاه اسلام

خوانندگان عزیز از آن نفع گرفته و مصدر خدمت برای اسلام و مسلمین
قرار گیرد.

معاون سرمحقق سیدحییب شاکر
رئیس مرکز فقه و قانون

تقریظ

الحمد لاهله والصلاة على اهلها :

بدون تردید دین مقدس اسلام به عنوان یک دین کامل، شامل، جهانی وابدی است که تعلیمات ملکوتی این دین همیشه راهگشای معضلات بشری بوده، هست و می باشد.

این دین به عنوان آخرین دین سماوی شناخته شده، احکام و آموزه های آن در هر شرایط و زمان قابل تطبیق بوده و تا روز قیامت باقی و جاوید خواهد ماند.

پس نباید چنین یک دین کامل، جهانی و زنده که دستورات متینش تمام ادیان ماقبلش را منسوخ قرار داده و روندکاری آنها را پایان بخشیده است، با ادیان منسوخه آسمانی، کیشهای تحریف شده و یا مکاتیب فکری منحرف، مرده و ساخته و بافته عقل بشر در یک ردیف مقایسه نمود تغییرات دینی کلیسائی قرون وسطائی، با تعلیمات حیات بخش اسلام قابل مقایسه نیست، و همچنان نباید از عکس العملهای دوره رنسانس، علیه اسلام توطیه چینی کرد. زیرا که تعلیمات روشنگر اسلام با پیشرفت علم و تکنالوژی همگام در حرکت بوده با تمام پدیده های نوین جوابگو و رهنما می باشد.

پس دین مقدس اسلام به تمام سوالات و معضلات روز و پدیده های نوین همیشه جوابگو و تا روز قیامت این روند جریان خواهد داشت .

موضوع کثرت گرایی دینی در عصر حاضر شرایطی که قضیه جهانی شدن زیاد مطرح است، یک مسئله کاملاً داغ و بسیار مهم محسوب می گردد.

بدون شک تکثرتونوع ادیان یک حقیقت انکار ناپذیر است، اما سوال اینجاست که باین واقعیت چگونه برخورد نمودو در صورتی که همه ادعای حقانیت دارند، چه موضعی باید اتخاذ نمود؟ آیا کدام معیاری برای ارزیابی ادیان وجود دارد؟ آیا میتوان بینش هاوسنت های دیگر ادیان را نادیده گرفت و خود را برسنت و فرهنگ خود محصور ساخت ؟ آیانیاز است که در عصر ارتباطات که جهان را به یک دهکده مبدل ساخته است ، روی تکثرگرایی دینی اندیشید؟ آیامیتوان از مجموع ادیان معتبرجهان یک دین انتزاعی ناظر بر همه ادیان ساخت ؟ ویابه حقانیت دین خاص اعتقاد داشته به نظر فراخ پیروان همه ادیان را در بر گیریم؟ ویا به دین خاصی ملزم باشیم ودرعین حال به ادیان دیگر احترام قایل شویم؟ آیا در قشرهای ادیان گوهری وجود دارد که همه رایکی بسازد؟ اگر هست آن چیست؟ آیاعرفان و اخلاق است یا چیزی دیگری؟

این همه سوالاتی اندکه امروز برای کسانی که روی اندیشه های دینی تحقیق میکنند مطرح میگردد وآنهادر صدد پاسخگوئی به این سوالات بر آمده وکتابها ومقالات زیادی در این زمینه به رشته تحریر درآورده اند. بناً ضرورت میرفت تا روی این موضوع تحقیقات همه جانبه صورت گیرد، تا مردم مسلمان و فرهنگ دوست ما که سالهای متمادی رادر شرایط جنگ بسر بردند وازتحقیقات روی همچومسائل بدورگذاشته شده اند؟ درروشنی کامل قرار گیرند.

خوشبختانه دانشمند محترم محقق عبدالحکیم (فاضلی) اقدام بجا نموده، پروژه علمی - تحقیقی خویش راتحت عنوان (نظریه کثرت گرایی دینی از دیدگاه اسلام) انتخاب نموده ودر ذیل مقدمه، چهارفصل ، نتیجه وپیشنهادات به پایه اکمال رسانیده است.

دانشمند محترم بعد از ذکر تاریخچه موضوع در فصل اول و در فصل دوم، موضع کثرت گرایی را به معرفی گرفته، سپس انگیزه های ایجاد کثرت گرایی اعم از انگیزه های عاطفی، اجتماعی و مادی را به بررسی گرفته و در اخیر کثرت گرایی و جهانی شدن را به صورت گسترده مطرح ساخته و نظریات مویدین جهانی شدن را، با دلایل آنها در قدم نخست به بررسی گرفته، سپس نظریات مخالفین جهانی شدن را، با دلایل شان به بررسی گرفته است.

در فصل سوم، اندیشه های کثرت گرایی را اعم از اندیشه های: دینی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی طی پنج مبحث به بررسی گرفته بگونه که در قدم نخست اصل اندیشه را مطرح ساخته متعاقباً به نقد و بررسی آن پرداخته است.

در فصل چهارم، پیامدهای کثرت گرایی را مورد بررسی قرار داده است. و در اخیر نتیجه و پیشنهادات مناسب ارایه گردیده است.

بدون شک این یک روزنه خوبی است که مردم مسلمان ما را در روشنی قرار میدهد و کلیدی خواهد بود که راه گفتگو را برای پژوهشگران باز خواهد نمود، تا بتوانند روی همچو قضایا و پدیده های نوین بحث نموده، مردم بویژه نسل جوان را در روشنی کامل قرار دهند.

من پروژه علمی - تحقیقی محترم (فاضلی) را که با معیارهای علمی - تحقیقی نگاشته است و از ماخذ معتبر علمی استفاده نموده است، برای ترفیع علمی موصوف از رتبه علمی (محقق) به رتبه علمی (معاون سرمحقق) کافی میدانم.

و از بارگاه الله متعال مسئلت دارم تا برای همه ما توفیق عنایت فرماید تا روی همچو مسائل جدید و پدیده های نوین در روشنی دین مقدس اسلام

نظریه کثرت گرایی دینی از دیدگاه اسلام

بحث نموده، تا گره گشای مشکلات نسل جوان قرار گیرد و آنها را بسوی (صراط مستقیم) رهنمائی کند، لذا چاپ و نشر آنرا خواهانم.

معاون سر محقق عبدالمعبود (ضریری)

مقدمه

الحمد لله الذي هدانا لهذا وما كنا لنهتدي لولا ان هدانا الله و الصلاة و السلام على خاتم الانبياء محمد (ص) و على آله و اصحابه و من تبعهم باحسان الى يوم الدين .

فاعوذ بالله من الشيطان الرجيم .

«وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ» . (۱)

و حقا این است راه من، راست و درست است پس دنبال کنید این راه، و نروید به راه های دیگر که تشتت آرد به شما از راه او، این است شما را توصیه به آن، تا باشد که پرهیزگار شوید.

از میلان فطرت بشر بر دین، جوامع بشری در هر مقطع زمانی کوشیده اند تا با تجزیه و تحلیل منطقی شان از مشاهدات و حیات طبیعت به حقیقت دست یابند، اما روش های عقلی و علمی متأثر از جریانهای طاغوتی، گاه گاهی بشریت را به سرگستگی، خرافات و تباهی کشانیده، باری بحدی خود کامه و متکبر ساخته که از آفریدگار و معبود و دین داری خود را بی نیاز پنداشته، از ظهور عیسویت و رشد آن تا قرن چهارم که توسط امپراتوری روم دین رسمی جهان اعلام شد و به سلسله ادوار تاریخ، خم و پیچ های حیات بشری را از قرن پنجم تا قرن پانزدهم (قرون وسطی) زیر و رو کرد که افزایش طمع سیاسی حاکمان زورمند و ظالم، و اربابان خدا ناترس کلیسائی دوره تاریک و وحشتناکی را، با وضع مالیات کمر شکن و اخذ صدقات گوناگون،

با عنوان‌های کاذب فروش چک غفران، برگذاری روزهای خاصی (جشن آموزش) و... توجیه بهانه‌های بزرگ برای جزاهای ثقیل بر مخالفان تا حد کشتن و سوزاندن بصورت روز افزون، با توجیهاات که به هیچ صورت برای افراد جامعه قابل پذیرش و قناعت نبوده و این حاکمان و اربابان زور و جبر و مسلط بر کلیسا، دخالت در هر امر از امور مردم را حق ثابت خویش می‌دانستند آنچه دل‌شان می‌خواست تصرف می‌کردند جفا‌های وحشتناکی که در تاریخ تاریکترین دوره یاد شده است، این عوامل موجب شد که در نزد اروپائیان بسیار منفور جلوه کند و باعث انزجار از دین و دوری از معنویت شود که در نتیجه، انقلاب علمی قرن هفدهم بوجود آمد و عصری را متفکران اروپائی مانند کپلر، گالیله، نیوتن و... بنام روشن‌گری ایجاد کردند، تاثیر جفا‌های حاکمان زور و ظلم و اربابان کلیسا بحدی بر جامعه طاقت فرسا بود که اروپائیان دین را بنام زهر و افیون نامیدند و در قرن هجدهم دین، خرافه‌پردازی‌های مطامع سیاسی دین‌مداران خوانده شد و بالاخره به "پوزیتیویسم" (*) و حس‌گرایی انجامید.

باوجودیکه تسلط اربابان زور و ظلم (دشمنان بشریت) از طریق کلیسا بر مردم، همه را متنفر از دین ساخت، اما تمایل فطری و اقتضای طبیعی انسان هرگز دین را بحیث نیاز اولی و معنوی بشر فراموش نکرد در قرن نوزدهم از خلال ظهور فلسفه «رمانتیک» (*) در غرب، بحث میلان بر دین

*- پوزیتیویسم: تجربه‌گرایی، منطق‌گرایی، تحلیل‌تبیینی از موجودات حسی، آنچه از حسیات بدست می‌آید.

*- رومانتیک ROMantque مربوط به رمانتیسیم، داستانی، افسانه‌ای مانند، قهرمان وار، شاعرانه، جالب توجه، سبک ادبی در اوایل قرن ۱۹ در فرانسه و انگلستان پیدا شد. و اصول ادبیات کلاسیک را کنار گذاشته بجای تقلید از قدما سبک جدیدی را اختیار کردند.

بالا رفت و در نیمه قرن بیستم نیاز بشریت برای دستیابی به حقیقت، با نوشتن کتاب «فلسفه دین» توسط جان هیک مطرح شد و پلورالیزم دینی بحیث ضرورت بشری مورد تحقیق و تحلیل قرار گرفت و تا اکنون بحث بر آن ادامه دارد. هم اکنون در غرب بار دیگر میل فطری و اقتضای طبیعی انسان حکم می کند که ماهیت و حقیقت دین در کار است. اما با گستره علم و تکنالوژی در پهنای جهان معاصر، بازهم اندیشه و تفکر «انحصار گرائی» (*) که گویا فلاح انسان تنها در گرو مسیحیت است و «شمول گرائی» (*) به این مفهوم که هر دین سهمی از حقانیت دارد و هر کدام جزئی در حق شریک اند، مورد بحث اند. دین توحید و غیر توحید همه در کثرت گرائی دارای مواضع حق و ثابت حساب می شوند.

برای اینکه حق این بحث را ادا کرده باشم و به پاسخ ها و نیازهای دین طلبانه زمان، به قدر طاقت خویش پرداخته باشم با انتخاب موضوع "کثرت گرائی دینی از نظر اسلام" از بین مطالب پلان دورنمایی مرکز عقیده و ثقافت، به تحقیق و نگارش این بحث پرداختم تا با بررسی ابعاد گوناگون پلورالیزم دینی، از خلال تیوری تیورینس های غرب، مدافعان، منتقدان و هدایات و نور افشانی های سعادت آفرین و حیات بخش اسلام، راه معتدل و پسندیده را برای سلامت جامعه انسانی، نشاندهی نمایم.

اثر دست داشته، (نظریه پلورالیزم دینی از دیدگاه اسلام) مشتمل بر چهار فصل ترتیب گردید.

*- حقانیت دین راتنها مربوط به مسیحیت می دانستند و میگفتند ادیان دیگر هم سهمی از حقانیت مسیحیت کسب کرده اند

*- همه دین هاحق اند و هر دین دارای مواضع حقانیت خوداست وحقانیت دینی، منحصر به یک دین نیست .

فصل اول: مروری به گذشته موضوع.

فصل دوم: شناخت کثرت گرایی که در مبحث نخست به تعریف این اصطلاح مدرن غرب، پرداخته شده.

در مبحث دوم: انواع کثرت گرایی.

در مبحث سوم: برای شناخت درست، انگیزه های ایجاد کثرت گرایی که از اسباب و عوامل عاطفی، اجتماعی و مادی ناشی بوده است مورد تحقیق قرار گرفته و اینکه هریک ازین انگیزه ها از چه عوامل و اسبابی برخوردار بوده و این انگیزه ها هر یکی به کدام حد در ایجاد کثرت گرایی نقش داشته به اندازه لازم بحث شده اند.

در مبحث چهارم: کثرت گرایی و جهانی شدن، دو اصطلاح مدرن غربی که هم اکنون به عنوان بحث های داغ و جنجال بر انگیز جهانی مطرح شده اند نکته های از هم متمایز اند. و روابط میان هر دو، مورد بحث تفصیلی قرار گرفته و اینکه جهانی شدن و جهانی سازی از هم چه فرقی دارند و نیاز جهانی شدن به قانونمندی و کاستی های موجود در اصطلاح شعار گونه غربی آن، تفصیلاً مورد تحقیق قرار گرفته است.

در فصل سوم: اندیشه های کثرت گرایی، طی مبحث های پنجگانه: اندیشه دینی، اندیشه اجتماعی، اندیشه فرهنگی، اندیشه سیاسی و اندیشه اقتصادی بحث شده که اندیشه و تفکر در توسعه هر یکی از بخش های حیاتی جامعه انسانی که کثرت گرایان به نحوی خود، بر آن ها می اندیشند و بزعم خویش بر توسعه اندیشه، تعدد، تنوع، تکثر و همدیگر پذیری کوشا هستند بحث و تحقیق شده و در پایان هر یک ازین عناوین بخش های متذکره، هر اندیشه و تفکر بررسی و مورد نقد قرار گرفته و در نقد آن از لحاظ علمی، از نظریات علمی دانشمندان غربی و همچنان از نور افشانی و

هدایات (آیات قرآنی) که اعتدال و سلامت جامعه انسانی را مد نظر دارد، تحقیق بعمل آمده.

در فصل چهارم: پیامد های کثرت گرایی، ضمن مبحث های پنجگانه، مورد بحث قرار گرفته ازینکه پیامد های ناگوار خرافی و اعتقادی آن جهان انسانی رابه فساد اجتماعی آلوده ساخته وهمچنان از لحاظ فرهنگی، سیاسی و اقتصادی، چه بیداد و جفاهای رابر جامعه انسانی تحمیل و از لحاظ حقوقی در بخش های مختلف زندگی چه جفا های را بر بشریت روا داشته اند و با شعار های مدرن و عوام فریب جهان را به مرگ تدریجی مواجه ساخته اند، یکا یک بیان گردیده است. در اخیر بحث های مذکوربا نتیجه گیری ده ماده ای، پیشنهاد هفتگانه برای نجات کشور و نجات مسلمانان جهان و امت مسلمه از توطئه ها و دسایس پیروان اندیشه سکولاریزم و برگرداندن عزت و شرف گمشده امت مسلمه و حفظ سیادت و رهبری دین مقدس اسلام عرضه شده است.

در این آوان، که عصر علم و تکنالوژی و عصر اتم مینامند، این را مقدس میدانم که برای نجات بشریت از دسایس سکولاری و ضد دینی قدمی برداریم. از دانشمند محترم معاون سرمحقق نور الحق عزیزی که بحیث استاد رهنمای این پروژه علمی تحقیقی بذل مساعی و صرف اوقات نموده و از استادان عزیز هر یک: معاون سرمحقق عبدالولی بصیرت، رئیس مرکز عقیده و ثقافت و معاون سرمحقق سید حبیب شاکر، رئیس مرکز فقه و قانون و معاون سرمحقق عبدالمعبود ضریری مدیر مسؤل مجله علمی تحقیقی تبیان که در بازنگری اثر و ارایه تقاریظ همت گماشتند از زحمات و همکاری های همه جانبه شان اظهار سپاس و شکران مینمایم و همچنان محقق خواجه ذاکر صدیقی

نظریه کثرت گرایی دینی از دیدگاه اسلام

آمرانستیتوت ثقافت که در تنظیم و طی مراحل رسمی پروسه دفاعیه اثر قبول زحمت فرموده اند برای همه ایشان اجر جزیل و پاداش بلند از بارگاه ذات منان استدعا دارم.

والسلام